

Spis treści

Wykaz skrótów	13
Od Autora	17

CZEŚĆ I Spadki, darowizny i inne tytuły nabycia

ROZDZIAŁ 1. Spadek i jego skład	19
1.1. Cechy spadku	19
1.2. Pojęcie praw i obowiązków majątkowych	22
1.3. Wyłączenia podmiotowe ze spadku	37
1.4. Wyłączenia przedmiotowe ze spadku	39
1.5. Posiadanie, ekspektatywa a skład spadku	40
1.6. Dług a odpowiedzialność za spadek	41
1.7. Zobowiązania podatkowe a spadek	42
ROZDZIAŁ 2. Dziedziczenie – uwagi ogólne	46
2.1. Pojęcie dziedziczenia	46
2.2. Zdolność do dziedziczenia. Powołanie do dziedziczenia	47
2.3. Niegodność dziedziczenia	49
2.4. Umowy o spadek	52
2.5. Otwarcie spadku	55
ROZDZIAŁ 3. Dziedziczenie ustawowe	57
3.1. Ogólne zasady dziedziczenia ustawowego	57
3.2. Dziedziczenie spadkobierców grupy pierwszej	58
3.3. Dziedziczenie spadkobierców grupy drugiej	62
3.4. Dziedziczenie dziadków spadkodawcy i zstępnych dziadków spadkodawcy (grupa trzecia)	64
3.5. Dziedziczenie pasierbów (grupa czwarta)	65
3.6. Dziedziczenie w braku krewnych i powinowatych	66
3.7. Dziedziczenie ustawowe gospodarstwa rolnego i wkładu gruntowego do rolniczej spółdzielni produkcyjnej	67
3.8. Dziedziczenie ustawowe a uprawnienie dziadków spadkodawcy	74

ROZDZIAŁ 4. Dziedziczenie testamentowe	76
4.1. Uwagi wstępne	76
4.2. Istota testamentu	77
4.3. Testament	78
4.3.1. Treść, formy i wymogi formalne testamentów	78
4.3.2. Testamenty zwykłe	81
4.3.3. Testamenty szczególne	85
4.4. Przesłanki ważności testamentu, jego nieważność	89
4.5. Odwołanie i wykładnia testamentu	93
4.6. Otwarcie i ogłoszenie testamentu	97
4.7. Powołanie spadkobiercy	98
4.8. Podstawienie i przyrost	102
4.9. Zachówek i wydziedziczenie	105
ROZDZIAŁ 5. Inne rozrządzenia testamentowe	112
5.1. Zapis zwykły a zapis windykacyjny, dalszy zapis i zapis naddziałowy	112
5.2. Zapis windykacyjny	118
5.3. Polecenie testamentowe	122
5.4. Wykonawca testamentu	123
5.5. Testament działowy	125
ROZDZIAŁ 6. Przyjęcie lub odrzucenie spadku	127
6.1. Pojęcie. Termin. Rodzaje i zdolność do złożenia oświadczenia	127
6.2. Przyjęcie spadku wprost i z dobrodziejstwem inwentarza	132
6.3. Oświadczenie o odrzuceniu spadku	133
6.4. Zabezpieczenie spadku, spis inwentarza, organy uprawnione, w tym podatkowe	136
6.5. Czynności referendarza w postępowaniu spadkowym	138
ROZDZIAŁ 7. Odpowiedzialność spadkobiercy za długi spadkowe	140
7.1. Zasady ogólne odpowiedzialności za długi spadkowe	140
7.2. Odpowiedzialność spadkobiercy przed przyjęciem spadku	141
7.3. Odpowiedzialność spadkobiercy po przyjęciu spadku	142
7.4. Odpowiedzialność spadkobiercy przed działem spadku i po działu spadku	146
7.5. Następstwo prawne i zasady odpowiedzialności podatkowej spadkobierców	148
7.6. Odpowiedzialność spadkobierców podatnika i płatnika	152
7.7. Odpowiedzialność spadkobierców inkasenta i zapisobierców	154
7.8. Następstwo prawne spadkobierców z tytułu zobowiązania podatkowego w podatku dochodowym od osób fizycznych	155
7.9. Spadkobiercy podatnika, płatnika, inkasenta, nadpłata i zwrot podatku	156
ROZDZIAŁ 8. Stwierdzenie nabycia spadku i przedmiotu zapisu windykacyjnego	158
8.1. Rola postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku	158
8.2. Postępowanie w sprawie stwierdzenia nabycia spadku. Wniosek	159
8.3. Zakres kognicji sądu oraz treść postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku	161
8.4. Tryby uchylecia lub zmiany postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku	163
8.5. Skutki prawne stwierdzenia nabycia spadku	166
8.6. Stwierdzenie nabycia przedmiotu zapisu windykacyjnego	172

ROZDZIAŁ 9. Akt poświadczenia dziedziczenia	179
9.1. Uwagi ogólne	179
9.2. Procedura uzyskania aktu poświadczenia dziedziczenia	181
9.3. Przesłanki sporządzenia notarialnego aktu poświadczenia dziedziczenia	182
9.3.1. Przesłanki sporządzenia aktu poświadczenia dziedziczenia	182
9.3.2. Treść protokołu dziedziczenia	185
9.3.3. Treść notarialnego aktu poświadczenia dziedziczenia	188
9.3.4. Zarejestrowanie aktu poświadczenia dziedziczenia	191
9.4. Rozwiązania zapewniające bezpieczeństwo aktu poświadczenia dziedziczenia	192
9.5. Tryb wzruszania zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia	193
9.6. Skutki prawne wprowadzenia trybu sporządzania aktu poświadczenia dziedziczenia	194
9.7. Ograniczenia wydawania aktu poświadczenia dziedziczenia. Dziedziczenie gospodarstw rolnych	195
9.8. Postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku a sporządzenie aktu poświadczenia dziedziczenia	196
9.9. Zapis windykacyjny w procedurze wydawania aktu poświadczenia dziedziczenia	198
ROZDZIAŁ 10. Dział spadku	202
10.1. Ogólna charakterystyka stosunków prawnych między spadkobiercami przed działem spadku	202
10.2. Sposoby zbycia spadku przed działem spadku	205
10.3. Istota działu spadku	207
10.4. Umowny dział spadku	208
10.5. Sądowy dział spadku	211
10.6. Zaliczanie w działle spadku darowizny na schedę spadkową	220
10.7. Dział spadku obejmującego gospodarstwo rolne (wkład gruntowy do rolniczej spółdzielni produkcyjnej)	223
10.8. Skutki prawne działu spadku	224
10.9. Notarialny rejestr testamentów	226
ROZDZIAŁ 11. Darowizna	228
11.1. Ogólna charakterystyka umowy darowizny	228
11.2. Skutki prawne zawarcia umowy darowizny	234
11.3. Odwołanie darowizny niewykonanej	235
11.4. Odwołanie darowizny wykonanej	238
11.5. Rażąca niewdzięczność obdarowanego jako przesłanka odwołania darowizny	239
11.6. Rozwiązanie umowy darowizny	243
11.7. Polecenie darczyńcy	244
11.8. Darowizna na wypadek śmierci	246
ROZDZIAŁ 12. Zasiedzenie	250
12.1. Uwagi ogólne	250
12.2. Przedmiot i przesłanki zasiedzenia	251
12.3. Zasiedzenie służebności	260

12.4. Skutki zasiedzenia	264
12.5. Postępowanie o stwierdzenie zasiedzenia	264
ROZDZIAŁ 13. Zniesienie współwłasności	268
13.1. Uwagi ogólne	268
13.2. Charakterystyka współwłasności w częściach ułamkowych	268
13.3. Tryby zniesienia współwłasności w częściach ułamkowych	270
13.4. Sposoby zniesienia współwłasności	279
13.5. Podział nieruchomości	283
ROZDZIAŁ 14. Użytkowanie i służebności	287
14.1. Uwagi wstępne	287
14.2. Pojęcie użytkowania	292
14.3. Rodzaje użytkowania	294
14.4. Pojęcie służebności	297
14.5. Służebności gruntowe	298
14.6. Służebności osobiste	305
14.7. Służebności gruntowe a służebności osobiste	308
ROZDZIAŁ 15. Renta	310
15.1. Pojęcie renty	310
15.2. Rodzaje renty	311
15.3. Treść i forma umowy renty	312
ROZDZIAŁ 16. Wkłady oszczędnościowe, jednostki uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych, środki zgromadzone w pracowniczym programie emerytalnym	316
16.1. Uwagi wstępne	316
16.2. Dyspozycja wkładem oszczędnościowym na wypadek śmierci	316
16.3. Dyspozycja jednostkami uczestnictwa w funduszu inwestycyjnym na wypadek śmierci	320
16.4. Dyspozycja środkami pieniężnymi przez członka funduszu emerytalnego	323

CZĘŚĆ II

Podatek od spadków i darowizn

ROZDZIAŁ 1. Tytuły opodatkowania podatkiem od spadków i darowizn	327
1.1. Dziedziczenie, zapis zwykły, dalszy zapis, zapis windykacyjny i polecenie testamentowe jako tytuły opodatkowania. Przedmiot opodatkowania	327
1.2. Wzajemny stosunek ustawy o podatku od spadków i darowizn i ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Wyłączenia z opodatkowania	332
1.3. Opodatkowanie darowizny i polecenia darczyńcy	337
1.3.1. Przedmiot opodatkowania	337
1.3.2. Wyłączenie z opodatkowania	341
1.4. Opodatkowanie w przypadku zasiedzenia	343
1.5. Opodatkowanie nieodpłatnego zniesienia współwłasności	344
1.6. Opodatkowanie zachowku	348

1.7. Opodatkowanie nieodpłatnej renty, użytkowania i służebności	350
1.8. Opodatkowanie nabycia prawa do wkładu oszczędnościowego na skutek dyspozycji wkładem na wypadek śmierci	351
1.9. Opodatkowanie dokonanej przez uczestnika funduszu inwestycyjnego dyspozycji na wypadek śmierci	352
ROZDZIAŁ 2. Zakres podmiotowy opodatkowania i moment powstania obowiązku podatkowego	353
2.1. Uwagi ogólne	353
2.2. Nabywcy prawa własności rzeczy i praw majątkowych jako podatnicy podatku od spadków i darowizn	354
2.3. Umowy międzynarodowe	356
2.4. Podmiot obciążony obowiązkiem podatkowym	358
2.5. Moment powstania obowiązku podatkowego i jego skutki	359
2.5.1. Wprowadzenie	359
2.5.2. Dziedziczenie	360
2.5.3. Zapis zwykły, dalszy zapis, polecenie testamentowe i polecenie darczyńcy	362
2.5.4. Zapis windykacyjny	363
2.5.5. Zachówek	364
2.5.6. Prawo do wkładu oszczędnościowego i jednostek uczestnictwa	365
2.5.7. Darowizna	365
2.5.8. Zasedzenie	366
2.5.9. Nieodpłatne zniesienie współwłasności	366
2.5.10. Nieodpłatne nabycie służebności, renty i użytkowania	367
2.5.11. Ponowienie momentu powstania obowiązku podatkowego	368
ROZDZIAŁ 3. Zwolnienia podatkowe	376
3.1. Pojęcie zwolnienia podatkowego	376
3.2. Zwolnienia przedmiotowe (art. 4 u.p.s.d.)	378
3.2.1. Wprowadzenie	378
3.2.2. Zwolnienia dotyczące gospodarstw rolnych	378
3.2.3. Zwolnienia dotyczące nieruchomości	381
3.2.4. Zwolnienia w zakresie wyposażenia mieszkań i ruchomości	384
3.2.5. Zwolnienia mające za przedmiot pieniądze	386
3.2.6. Zwolnienie rekompensat	389
3.3. Zwolnienie podmiotowe (art. 4a u.p.s.d.)	390
3.3.1. Zakres podmiotowy zwolnienia a podatnicy grupy pierwszej	390
3.3.2. Przesłanki nabycia zwolnienia	393
3.3.3. Zgłoszenie, jego treść, termin złożenia i charakter prawny	400
3.3.4. Brak przepisów przejściowych w ustawie wydłużającej termin do złożenia zgłoszenia. Pytanie do Trybunału Konstytucyjnego	404
3.3.5. Konsekwencje niedopełnienia warunków zwolnienia	408
3.3.6. Termin wejścia w życie art. 4a u.p.s.d.	409
3.4. Przykłady zastosowania zwolnień podmiotowych i przedmiotowych	410
3.5. Obliczanie terminu prawomocności postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku	429
3.6. Zwolnienie podatkowe przedmiotu zapisu windykacyjnego	432

ROZDZIAŁ 4. Podstawa opodatkowania	434
4.1. Wartość czysta a wartość oszacowana	434
4.2. Wartość nabytych rzeczy lub praw majątkowych	434
4.3. Długi i ciężary	437
4.4. Czysta wartość i minimum podatkowe	441
4.5. Sposób obliczenia wartości rynkowej rzeczy i praw majątkowych. Kumulacja przedmiotowo-podmiotowa	442
ROZDZIAŁ 5. Wysokość podatku	451
5.1. Pojęcie wysokości podatku	451
5.2. Grupy podatkowe	451
5.3. Grupy podatkowe a spadkobiercy ustawowi	454
5.4. Kwoty wolne od podatku i skala podatkowa	456
5.4.1. Kwoty wolne od podatku	456
5.4.2. Skala podatkowa	457
5.5. Opodatkowanie nabycia niezgłoszonego do opodatkowania a opodatkowanie przychodów ze źródeł nieujawnionych (art. 20 ust. 3 u.p.d.o.f.)	460
ROZDZIAŁ 6. Ulga mieszkaniowa	464
6.1. Istota i cel ulgi mieszkaniowej	464
6.2. Zakres podmiotowy ulgi mieszkaniowej	466
6.3. Zakres przedmiotowy ulgi mieszkaniowej	468
6.4. Warunki nabycia prawa do ulgi mieszkaniowej	470
6.5. Wysokość ulgi mieszkaniowej	475
6.6. Zbycie budynku mieszkalnego (lokalu mieszkalnego) lub udziału a zachowanie prawa do ulgi mieszkaniowej	477
ROZDZIAŁ 7. Zeznanie i zobowiązanie podatkowe w podatku od spadków i darowizn	482
7.1. Pojęcia „zeznanie podatkowe” i „zobowiązanie podatkowe”	482
7.2. Zeznanie podatkowe	483
7.3. Pojęcie płatnika podatku	486
7.4. Notariusz jako płatnik podatku od spadków i darowizn	487
7.5. Odpowiedzialność notariusza jako płatnika	494
7.6. Odpowiedzialność innych płatników podatku od spadków i darowizn	497
7.7. Ustalenie zobowiązania podatkowego i sposób zapłaty podatku	500
7.8. Przedawnienie	501
7.8.1. Przedawnienie prawa do wydania decyzji o ustaleniu zobowiązania podatkowego i przedawnienie zobowiązania podatkowego	501
7.8.2. Przedawnienie w przypadku ponowienia obowiązku podatkowego	502
7.9. Właściwość organów podatkowych	504

CZĘŚĆ III

Wzory

Wzór nr 1.	Wniosek o nałożenie obowiązku złożenia testamentu	509
Wzór nr 2.	Wniosek o przesłuchanie świadków testamentu ustnego	512
Wzór nr 3.	Wniosek o otwarcie i ogłoszenie testamentu	514
Wzór nr 4.	Wniosek o ustanowienie kuratora spadku nieobjętego	516
Wzór nr 5.	Oświadczenie o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza	519
Wzór nr 6.	Wniosek o wyjawienie przedmiotów spadkowych	522
Wzór nr 7.	Wniosek o zabezpieczenie spadku	525
Wzór nr 8.	Wniosek o stwierdzenie nabycia spadku	527
Wzór nr 9.	Wniosek o uzupełnienie postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku	531
Wzór nr 10.	Wniosek o uchylenie postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku	534
Wzór nr 11.	Wniosek o zmianę stwierdzenia nabycia spadku	536
Wzór nr 12.	Wniosek o zatwierdzenie przez sąd oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu spadku	539
Wzór nr 13.	Wniosek o zgodny dział spadku	542
Wzór nr 14.	Pozew o uznanie spadkobiercy za niegodnego dziedziczenia	546
Wzór nr 15.	Pozew o zachowek	549
Wzór nr 16.	Pozew o wykonanie zapisu	552
Wzór nr 17.	Pozew o zmniejszenie zapisu	555
Wzór nr 18.	Wniosek o zniesienie współwłasności nieruchomości	558
Wzór nr 19.	Wniosek o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie	560
Wzór nr 20.	Przykładowe wzory testamentów własnoręcznych	563
Wzór nr 21.	Zgłoszenie o nabyciu własności rzeczy lub praw majątkowych	566
Wzór nr 22.	Zeznanie podatkowe o nabyciu rzeczy lub praw majątkowych	570
Wzór nr 23.	Załącznik do zeznania SD-3	574
Wzór nr 24.	Załącznik do zeznania SD-3	576
Wzór nr 25.	Decyzja ustalająca wysokość podatku od spadków i darowizn	578
Wzór nr 26.	Protokół dziedziczenia	580
Wzór nr 27.	Akt poświadczenia dziedziczenia	584
Wzór nr 28.	Testament notarialny z zapisem windykacyjnym	587
Wzór nr 29.	Akt poświadczenia dziedziczenia ze stwierdzeniem nabycia zapisu windykacyjnego	590
Bibliografia		593
Aneks		599
1.	Ustawa z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn (tekst jedn. Dz.U. z 2009 r. Nr 93, poz. 768)	599
2.	Ustawa z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 85, poz. 458) – wyciąg	610